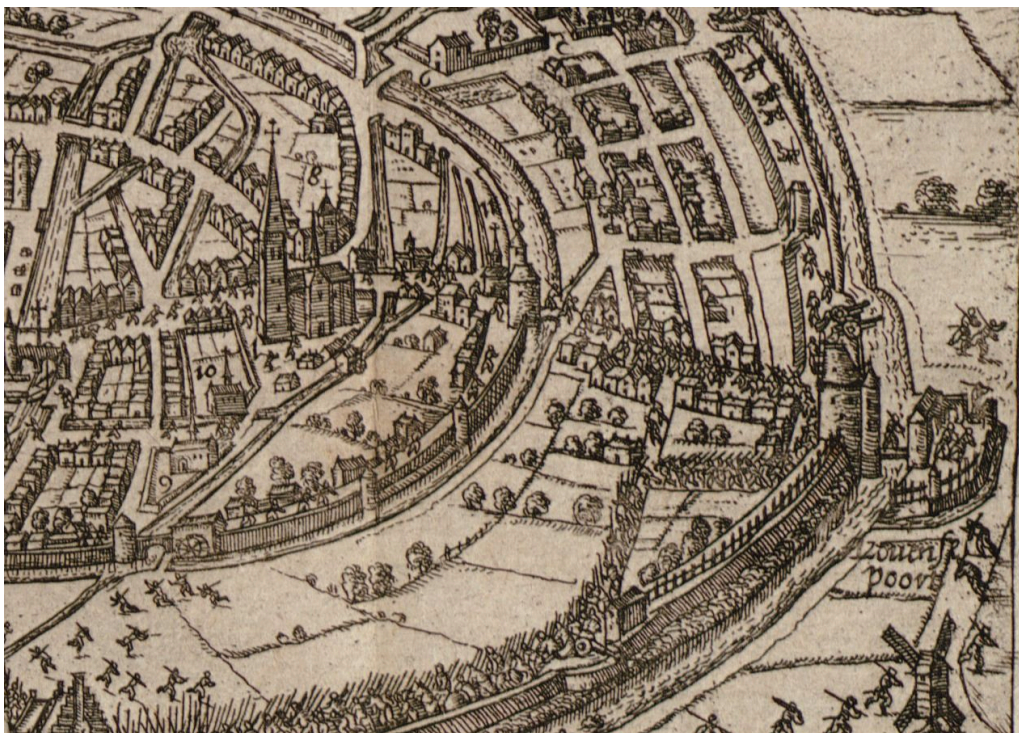

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Molenstraat te Lier

Leslie Engels
Annelies De Raymaeker

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Molenstraat te Lier

**Leslie Engels
Annelies De Raymaeker**

**Tienen, 2020
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Molenstraat te Lier
--

Initiatiefnemer:	Marc Hoet
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker
Auteurs:	Leslie Engels
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2020, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Resultaten bureauonderzoek	2
1.1 <i>Beschrijvend gedeelte</i>	2
1.1.1 Administratieve gegevens	2
1.1.2 Archeologische voorkennis	4
1.1.3 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	4
1.1.4 Beschrijving van de geplande werken	5
1.1.5 Werkwijze bureauonderzoek	6
1.2 <i>Assessmentrapport</i>	7
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied	7
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied	12
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	21
1.2.4 Archeologische verwachting (datering en interpretatie) voor het onderzoeksgebied	25
1.2.5 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen	25
Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen	27
2.1 <i>Administratieve gegevens</i>	27
2.2 <i>Gemotiveerd advies</i>	29
2.3 <i>Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem</i>	30
2.3.1 Aanleiding van het vooronderzoek	30
2.3.2 Resultaten bureauonderzoek	30
2.3.3 vraagstelling en onderzoeksdoelen	30
2.3.4 Onderzoeksmethode	31
2.3.5 Onderzoekstechnieken	34
2.3.6 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	37
Bibliografie	38

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2020G6
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor een verkaveling met in totaal een kadastraal oppervlakte van ca. 508m ² . Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 300 m ² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker OE/ERK/Archeoloog/2016/00148 Leslie Engels OE/ERK/Archeoloog/2020/00004 Studiebureau Archeologie bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Lier, Molenstraat (fig. 1.1 en 1.2) <i>Bounding Box:</i> punt 1: x= 164693, y= 202027 punt 2: x= 164731, y= 202048 Afd. 1, Sectie I, Perceel 399C
Relevante termen²¹:	Bureauonderzoek, stad, middeleeuwen, versterking
Bebouwde zones:	Garages langs de straatkant

²¹ Thesaurus: <https://inventaris.onroerendergoed.be/thesaurus>

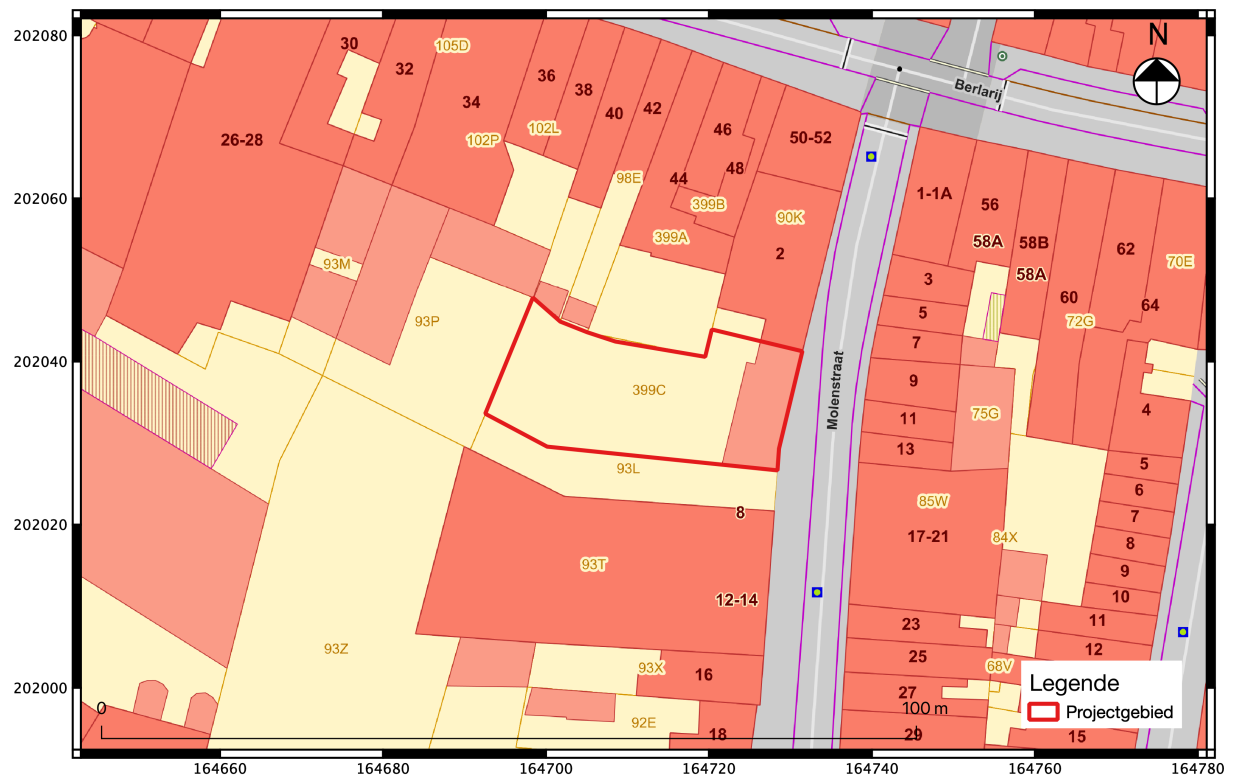

Fig. 2.1: Situering van het projectgebied op het kadaster

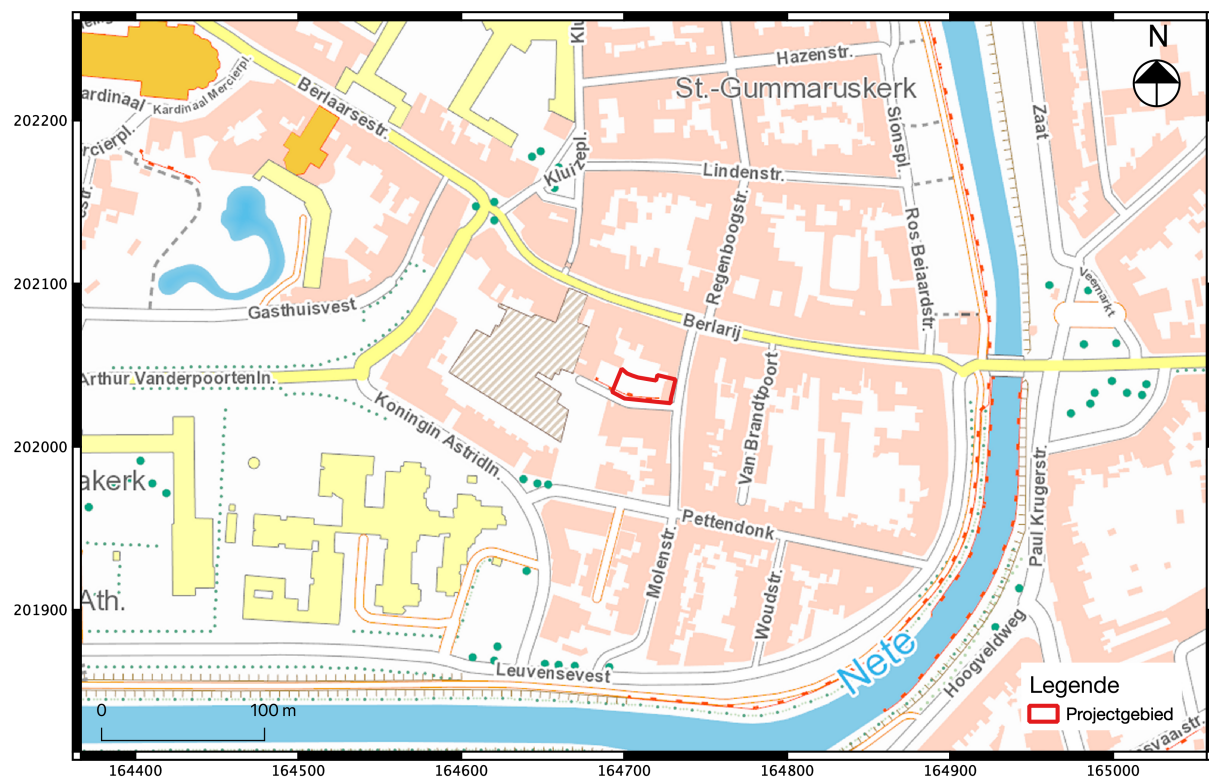

Fig. 2.2: Situering van het projectgebied op de topografische kaart

Fig. 2.3: Detail uit de luchtfoto van 2020 met aanduiding van het projectgebied

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het tot nu toe uitgevoerde bureauonderzoek (projectcode 2020G6) blijkt verder archeologisch vooronderzoek nodig, omdat onvoldoende informatie is gegenereerd om een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor een archeologische opgraving en/of behoud *in situ* van aanwezige archeologische waarden.

Het projectgebied (fig. 2.1) situeert zich binnen een vastgestelde archeologische zone, namelijk de historische kern van Lier, en meer bepaald ter hoogte van de historische bewoning langs de Molenstraat. De huidige groenzone binnen de grenzen van het projectgebied was in het verleden waarschijnlijk ingericht als moestuinzone. Op dergelijke achtererven kunnen nog goed bewaarde relictten van verschillende (post)middeleeuwse activiteiten worden aangetroffen zoals ontginningskuilen, afvalcontexten, beer- en waterputten/kuilen etc. Langs de straatkant kunnen zich nog relictten van de oudere bouwfases bevinden in de ondergrond. Er dient ook een specifiek hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische waarden uit de vroege en volle middeleeuwen te worden vooropgesteld, gezien de situering van het projectgebied in een middeleeuwse stadscontext. Voorts is het projectgebied gesitueerd in de vallei van de Nete, hetgeen een aantrekkelijke omgeving kan geweest zijn voor het inrichten van woonplaatsen en/of activiteitenzones tijdens de prehistorische periode.

Er wordt een site met een complexe verticale stratigrafie verwacht of een bodemarchief met een aanzienlijke accumulatie van archeologische waarden in verticale zin.

Het projectgebied heeft een hoge archeologische verwachting. Echter kan er op dit moment nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd worden. De garageboxen zullen behouden blijven, waardoor er

geen toegang is tot het perceel. Hierdoor wordt een programma van maatregelen opgesteld voor een archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Aanleiding van het vooronderzoek

De archeologienota werd opgesteld naar aanleiding van een vergunningsaanvraag voor een verkaveling. Het perceel waarvoor de archeologienota werd aangevraagd maakt deel uit van een groep van percelen van dezelfde eigenaar en zal apart verkocht worden. Er zullen geen structurele veranderingen gebeuren aan of op het perceel voor de verkoop.

2.3.2 Resultaten bureauonderzoek

Op basis van de verzamelde historische, cartografische en archeologische bronnen kan gesteld worden dat het projectgebied deel uitmaakt van een zone met hoog archeologisch potentieel. Het projectgebied bevindt zich immers binnen de middeleeuwse stadsomwalling van Lier en meer bepaald ter hoogte van de historische bewoning langs de Molenstraat. De huidige groenzone bij het projectgebied was in het verleden waarschijnlijk ingericht als moestuinzone. Op dergelijke achtererven kunnen nog goed bewaarde relictten van verschillende (post)middeleeuwse activiteiten worden aangetroffen, zoals bvb. Ontginningskuilen, afvalcontexten, beer-en waterputten/kuilen. Langs de straatkant kunnen zich nog relictten van oudere bouwfases bevinden in de ondergrond.

Er dient ook een specifiek hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische waarden uit de vroege en volle middeleeuwen te worden vooropgesteld, gezien de situering van het projectgebied in een middeleeuwse stadscontext.

Voorts is het projectgebied gesitueerd in de vallei van Grote en Kleine Nete, hetgeen een aantrekkelijke omgeving kan zijn geweest voor het inrichten van woonplaatsen en/of activiteitenzones tijdens de prehistorische periode.

Er wordt hier een site met complexe stratigrafie oftewel een bodemarchief met een aanzienlijke accumulatie van archeologische waarden in verticale zin verwacht.

2.3.3 vraagstelling en onderzoeksdoelen

Specifiek voor het proefsleuvenonderzoek:

De doelstelling van dit uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem betreft het formuleren van uitspraken omtrent de aan- of afwezigheid van één of meerdere archeologische vindplaatsen en de inschatting van het potentieel op archeologische kennisvermeerdering.

De volgende onderzoeksvragen zijn hierbij van belang:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Zijn er nog intacte, al dan niet begraven, (paleo)bodems aanwezig?

- In hoeverre is de bodemopbouw, zoals weergegeven op de bodemkaart, recent²² verstoord?
- Zijn er archeologische sporen en/of vondstconcentraties aanwezig binnen de grenzen van het vergunningsgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in ruimte en tijd?
- Wat is de aard en de datering van de aanwezige archeologische waarden?
- Is verder archeologisch onderzoek nodig?

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt het gehele terrein (ca. 508 m²) geselecteerd voor verder onderzoek (fig. 2.4).

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie is gegenereerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

2.3.4 Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief om de methode toe te passen op het terrein?

4° is het NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

In eerste instantie wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Mogelijk	Nuttig en noodzakelijk	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Nee	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Eventueel aanwezige begraven en/of intacte bodems die drager zijn van archeologische informatie kunnen eveneens worden geregistreerd met behulp van

²² Hiermee wordt de periode na de Tweede Wereldoorlog bedoeld.

			andere onderzoeksmethoden (zie verder).
Landschappelijke profielputten	Nee	Nee	<i>Idem landschappelijk booronderzoek.</i>
Geofysisch onderzoek	Nee	Nee	Deze methode is niet nuttig en niet noodzakelijk aangezien deze methode in een stadscontext geen gegevens over de relevante, kleine grondsporen kan opleveren. Dergelijke bodemsporen kunnen op meer efficiënte wijze worden geregistreerd met behulp van andere onderzoeksmethoden (zie verder). Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem te gebeuren om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Nee	Het is onmogelijk om deze methode uit te voeren in deze stedelijke context.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Mogelijk	Nuttig en noodzakelijk	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Nee	Deze methoden zijn niet noodzakelijk en niet nuttig aangezien de vraagstelling zich richt op een vindplaats met complexe verticale stratigrafie. Er worden geen archeologisch relevante pedogenetische zones afgebakend wat de uitvoering van dergelijke onderzoeksmethoden noodzakelijk zou maken. Eventueel aanwezige begraven en/of intacte bodems die drager zijn van archeologische informatie kunnen eveneens accuraat worden geregistreerd met behulp van andere onderzoeksmethoden (zie verder).
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Nee	
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Nee	

Proefsleuven en/of proefputten	Nee	Ja	Voor het opsporen van (pre)historische vindplaatsen met bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest accurate onderzoekstechniek voor het verkrijgen van precieze resultaten. Gezien het relatief sterk destructief karakter (ca. 12% van het archeologisch relevant niveau wordt op een representatieve wijze blootgelegd binnen de contouren van het projectgebied) wordt deze prospectietechniek enkel uitgevoerd buiten de contouren van afgebakende zones met een hoog potentieel voor de aanwezigheid van artefactenvindplaatsen uit de steentijd. Deze methode is ook nuttig/noodzakelijk indien de afgebakende zones voldoende groot zijn om kenniswinst m.b.t. (pre)historische vindplaatsen met bodemsporen te genereren aangezien door middel van proefsleuven op een snelle en efficiënte wijze (wegens een machinale aanleg) een inschatting kan worden gemaakt van de bewaringstoestand van de eventueel aanwezige archeologische waarden voor wat betreft het volledige areaal van het projectgebied.
--------------------------------	-----	----	---

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elke *assessment* zijn beantwoord.

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een **vervolgonderzoek in uitgesteld traject** voorgesteld. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een proefputtenonderzoek. Het gehele terrein (ca. 508 m²) wordt geselecteerd voor verder onderzoek. Door de zeer strakke timing voor de aanvraag van de vergunning en door de aanwezigheid van de bebouwing is het echter niet mogelijk om verder onderzoek op dit moment al uit te voeren. Door de aanwezigheid van de garages, is het terrein ontoegankelijk voor zware machines. Het vooronderzoek wordt daarom geadviseerd in een uitgesteld traject.

Het onderzoek kan pas doorgaan indien het terrein volledig ontdaan is van alle hoge(re) begroeiing en bomen. Aangezien de diepte van het archeologische vlak niet gekend is mogen bomen enkel bovengronds verwijderd worden. Stronken en wortels mogen niet worden verwijderd. Indien er dieren aanwezig zijn binnen de contouren van het projectgebied, dienen deze te zijn verplaatst voorafgaand aan het terreinonderzoek. Aanwezige bebouwing (garageboxen) en verharding dient bovengronds tot aan het maaiveld gesloopt te worden voorafgaand aan het onderzoek.

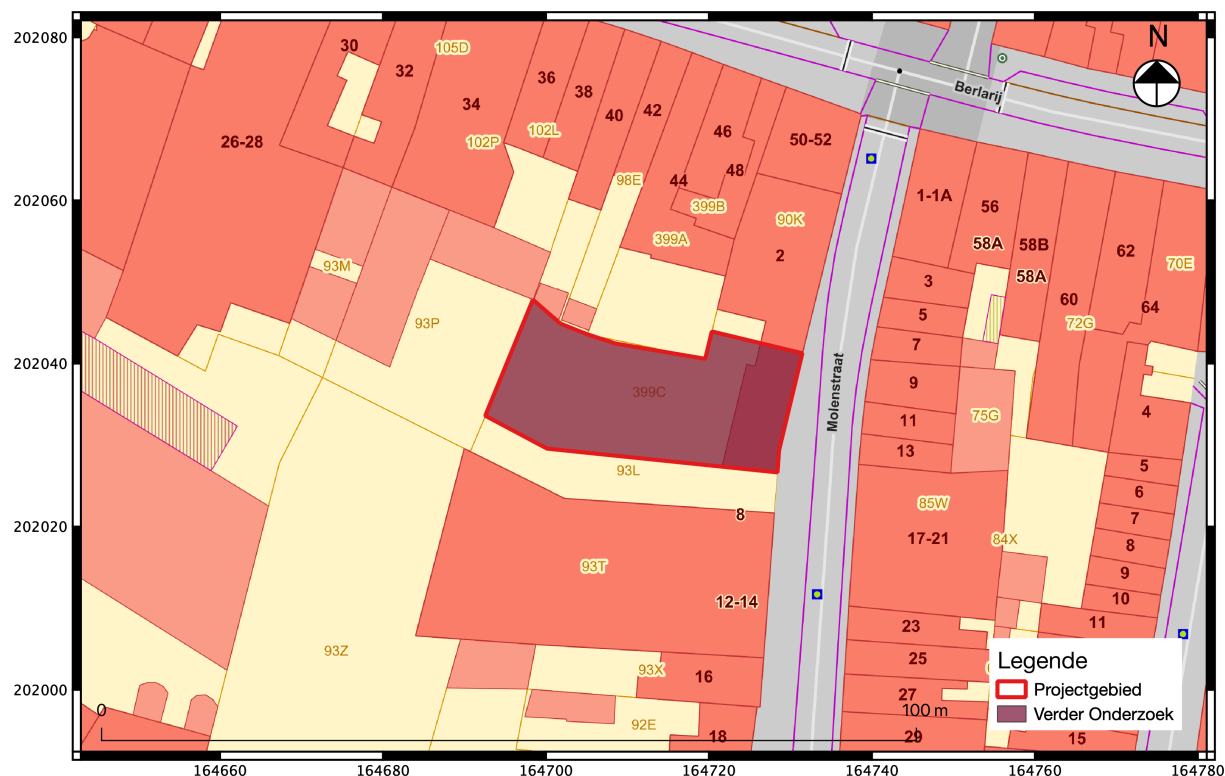

Fig. 2.4: Synthesepan met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

2.3.5 Onderzoekstechnieken

2.3.5.1 Proefputtenonderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek, namelijk het aanleggen van proefputten op sites met een complexe verticale stratigrafie, is paragraaf 8.6.3 van de Code van de Goede Praktijk (CGP) van toepassing.

Het doel van het proefputtenonderzoek is om uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Er wordt geopteerd voor proefputten aangezien zo de verticale stratigrafie van het aanwezige sporenbestand in een stadcontext efficiënt kan worden geregistreerd.

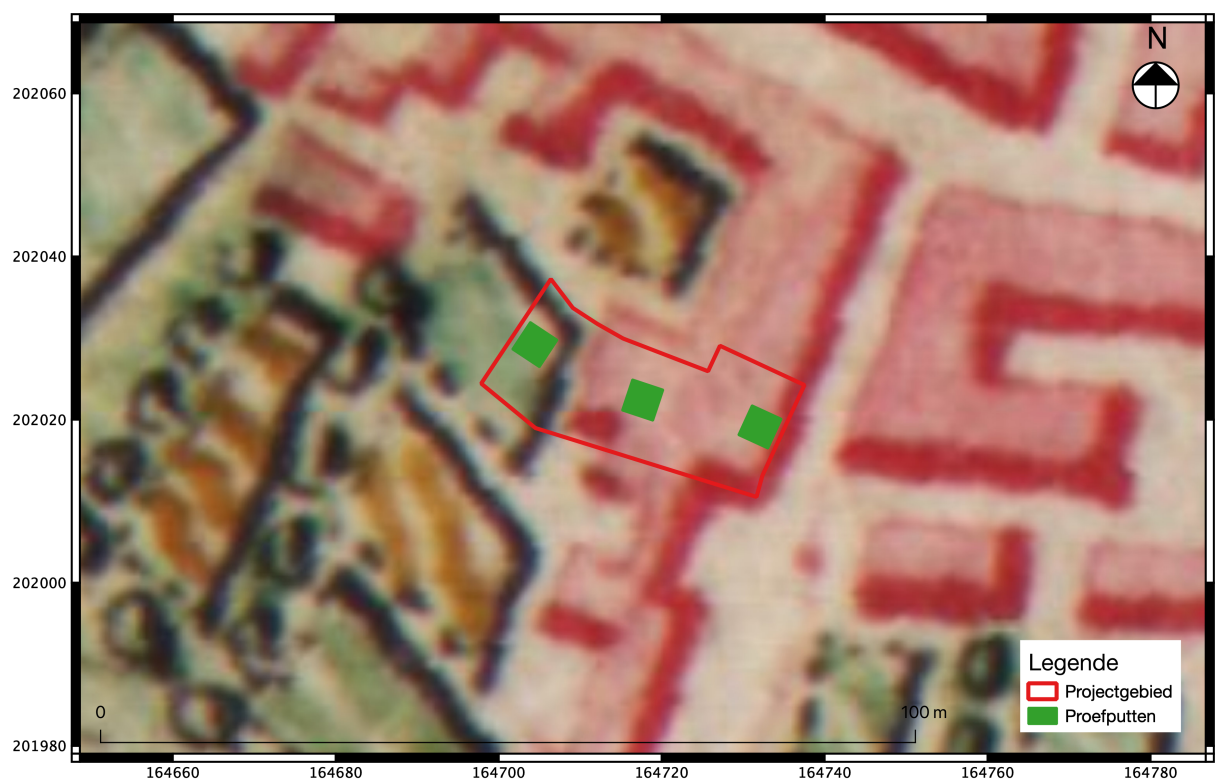
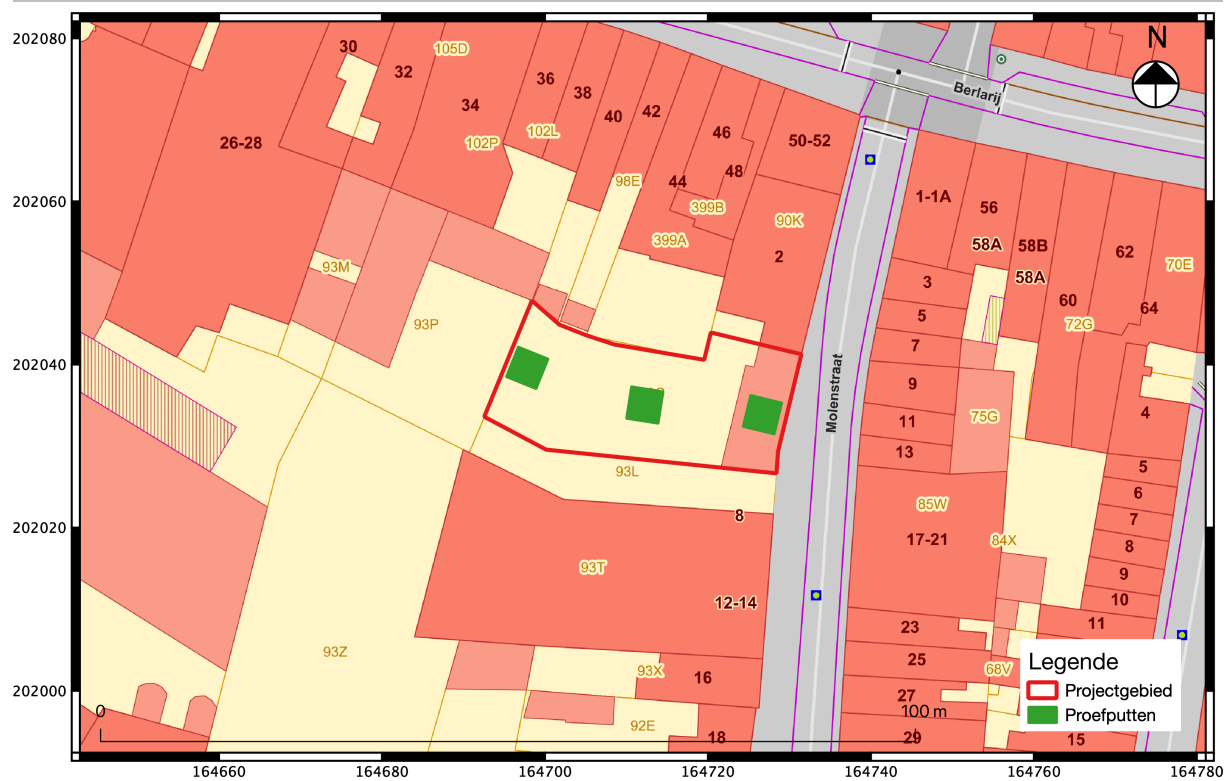
Voor het verkrijgen van een optimaal beeld van de verspreiding van de eventueel aanwezige archeologische waarden worden drie proefputten van 4 m bij 4 m (16 m²) aangelegd (fig. 2.5). De proefputten worden gelijkmatig verspreid aangelegd. Eén proefput wordt aangelegd langs de

straatkant in functie van de vaststelling van eventuele muurresten van historische gebouwen en verstoring van de huidige bebouwing. De tweede proefput wordt aangelegd centraal op het terrein waardoor ook hier historische bebouwing kan aangetroffen worden. Tenslotte wordt de derde proefput aangelegd in de huidige en historische tuinzone.

In iedere proefput wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht. Het aantal vlakken en de aanlegdieptes ervan worden tijdens het veldwerk bepaald door de archeoloog. Bij de registratie van bodemsporen die zich verder uitstrekken buiten de proefput dient de wand van de proefput te worden opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de lithostratigrafie te documenteren. Alle sporen worden gefotografeerd en (digitaal) ingetekend met landmeetkundige precisie. Alle sporen worden gecoupeerd. In het geval van diep uitgraven contexten (bvb. waterputten) worden de uitgravingsdieptes door middel van boringen achterhaald. De aanlegvlakken en individuele sporen worden gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector. Per proefput wordt minstens één profielwand opgeschoond en gedocumenteerd in functie van de studie van de stratigrafische opbouw.

De geldende veiligheidsvoorschriften dienen ten allen tijde te worden gerespecteerd. Zo dient de omvang van de proefput zich evenredig te verhouden tot de diepte van het aanlegvlak. Indien de onaangeroerde ondergrond niet kan worden bereikt, dient het onderzoek te worden aangevuld met controleboringen om de diepteligging van de onaangeroerde ondergrond te registreren.

Overeenkomstig de bepalingen van paragraaf 8.6.3 uit de CGP dient de veldwerkleider over voldoende terreinervaring te beschikken met betrekking tot het opgraven van sites met een complexe verticale stratigrafie. Verder is een assistent-archeoloog zonder specifieke ervaringsvereisten nodig. Verder dient een aardkundige te worden ingezet indien er relevante aardkundige eenheden aanwezig zijn.

2.3.6 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Afwijkingen t.o.v. de vooropgestelde bepalingen in dit programma van maatregelen en/of de Code van Goede Praktijk worden niet onmiddellijk verwacht, maar dienen te worden gemotiveerd in het verslag van resultaten bij de nota.

Bibliografie

Literatuur:

BAEYENS L. 1976. *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Lier (44 W)*, Gent.

JANSSENS D. & S. CLAEYS 2017. *Archeologienota Predikherenlaan te Lier (Antwerpen)*. Gent, ADEDE bvba.

BRUGGEMAN J., L. COREMANS EN N. REYNS 2016. *Archeologienota Lier – Sint-Gummarusstraat*. Temse, All-Archeo bvba.

MERTENS E. & T. PIETERS 2019. *Archeologienota Lier – Normaalschool*. Gent, BAAC.

VERAART D., L. DEMEULEMEESTER, L. VAN RANSBEECK, M. BOT, N. JENNES, P. VALENTIJN & X. ALMA 2018. *Normaalschool, Kluizenplein 8-41, Lier*. Sint-Michiels- Brugge, Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

SWAELENS C. 2020. *Archeologienota Lier, Berlarij*. Gent, BAAC Vlaanderen bvba.

FERKET R. & N. REYNS 2018. *Archeologienota: Lier – Ros Beiaardstraat F2*. Temse, All-Archeo bvba.

DINGENS L. & A. DE RAYMAEKER 2020. *Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Pettendonk en de Leuvensevest te Lier*. Tienen, Studiebureau Archeologie bvba.

VERRIJCKT J. 2019. *Archeologienota Lier Leuvensevest*. Beerse, J. Verrijckt Archeologie & Advies.

MASSAGÉ L. 2019. *Archeologienota met beperkte samenstelling: Lier, Leuvensevest*. Bassevelde, BAAC Vlaanderen bvba.

VAN DE STAY I. & P. DRIESEN 2017. *Archeologienota Lier, Leuvensevest: Bouw van een sporthal en aanleg van verhardingen en parkeerplaatsen*. Tongeren, ARON bvba.

Websites:

<https://geo.onroerendergoed.be>

<https://cai.onroerendergoed.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

<https://kwlinie.be>

www.dov.vlaanderen.be

www.cartesius.be

www.geopunt.be

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/3734>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1388>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/13448>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/7560>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/14686>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/8599>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/14051>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/13946>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/12210>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5962>

